

Doktorský studijní program: „Teoretické právní vědy“

Studijní obor : Trestní právo

Oponentský posudek na disertační práci

Autor: Mgr. Rudolf Kramar

Téma práce : Korupce ve zdravotnictví v ČR

Školitel : Prof. JUDr. Tomáš Gřivna, Ph.D.

Oponent: doc. JUDr. Josef Kuchta, CSc
Katedra trestního práva PrF MU Brno

Na základě pověření děkanem Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze č.j. UKPF/426415/2022, podávám následující oponentský posudek :

Předmětnou disertační práci její autor vypracoval v rámci doktorského studijního programu na katedře trestního práva Právnické fakulty UK v Praze. Práce byla vypracována v českém jazyce.

Samotné téma bylo nepochybně dáno individuálním studijním plánem DSP. Předmětem podle názvu je korupce ve zdravotnictví v České republice, což by svědčilo o určité specifičnosti a nosnosti tématu. Problematika korupce obecně a ve zdravotnictví zvláště je v současné době velmi aktuální, samotná zákonná právní úprava již podléhala několika legislativním změnám a o důvodech a samotném vyvozování trestní odpovědnosti se diskutuje mezi právníkou a částečně i laickou veřejností. O dosavadní nejasnost celé problematiky svědčí patrně i fakt, že existuje již řada prací, zatím ovšem jen na spíše obecné úrovni, ale i fakt, že v praxi se daná odpovědnost uplatňuje s jistými rozpaky a stav a náběh počtu stíhaných případů je vcelku pomalý (viz statistická příloha práce).

Toto téma, ačkoliv není zcela specifické, se jeví dostatečně nosným a představuje relevantní vklad k výzkumu dané problematiky. Autor se zabývá velice aktuální a živou problematikou, kde dochází permanentně i k legislativnímu pohybu v různých směrech, a to jak ve vnitrostátní legislativě, tak i v mezinárodním právu. To se autorovi daří velmi dobře zachytit např. v části druhé, kde aktuálně reaguje na supranacionální legislativní změny a podává přehled o vývoji naší úpravy. K tématu existuje relativní dostatek obecnější literatury i monografického charakteru, autor však do práce vnáší některé neotřelé pohledy a náměty, v tomto směru je tedy aktuálnost komplexnějšího zpracování zcela zřejmá. Minimální a mnohdy rozporné zkušenosti existují také z aplikační praxe. Nepochybně lze i říci, že i dosavadní úprava bude patrně do budoucna i vzhledem ke své novosti opakovaně aktualizována, tudíž lze práci autora považovat i za vklad do diskusí v daném směru.

Jde o práci vysloveně komparativního charakteru, když autor porovnává a konfrontuje všechna základní hlediska, z nichž lze korupci delikty posuzovat, což se odráží v komplexním charakteru práce. Na druhé straně širě záběru způsobuje, že v některých částech by mohla být analýza některých institutů hlubší (viz dále v komentáři).

Při úvaze o volbě tématu bylo možno zvolit i jiný přístup, který já obecně preferuji, tzn. určit si téma specifitější s hlubší, ale poněkud komplexnější analýzou, nicméně ani přístup zvolený ve skutečnosti nelze samozřejmě zavrhnout. V práci bych doporučoval posílit, analýzu zejména hlavy druhé a páté a dát jim patřičnou hloubku, to by však i vzhledem k ostatním částem práce vyžadovalo buď redukci tematu, nebo rozšíření obsahu práce, který je spíše průměrný.

Samotný text práce má něco přes 100 stran, což je na spodní požadované hranici. V tomto směru nekoresponduje zcela se založenou šíří tématu. V rámci širokého názvu se autor správně zaměřuje na odvětvovou korupci ve zdravotnictví, která je nejpraktičtější, nejzajímavější a méně zpracována. Určité připomínky v tomto směru mám však k jednotlivým proporcím práce, když bych si v zájmu vyššího přínosu práce představoval tento hlubší vhléd na úkor obecnějších výkladů, které mají spíše mapující a informativní charakter a jejich vědecký přínos je tedy relativně menší, spočívající hlavně v získání obtížně dostupných materiálů a jejich uvedení do logického systému. Při redukci úvodních částí práce bych pak plédoval spíše pro zdůraznění konkrétní legislativní a kriminologické problematiky aplikované přímo na oblast zdravotnictví, a v jejím rámci na vztah pacient versus poskytovatel zdravotní péče. I v rámci kapitoly třetí bych považoval za vhodné zkrátit výklady o historii vzniku a realizace obecné protikorupční politiky ve prospěch návrhů na konkrétní preventivní opatření různého druhu ve zdravotnictví, k čemuž by mu mohly být obecně vykládané protikorupční programy vhodným východiskem.

Určující materii, kterou já bych v těchto souvislostech považoval za nejpodstatnější a nejvíce přínosnou, je věnováno cca 25 stran (kap. 2.3., 2.4., 4.5. a 5). Problematika korupce je nepochybně založena velmi široce, pokud má však být zdrojem nového vkladu do poznání, je třeba jít poměrně hluboce do podstaty problému, což právě nejlépe naplňují výše uvedené části. Je třeba ocenit snahu autora o naplnění svého záměru, kterým bylo podat ucelený a přehledný obraz stávající tuzemské právní úpravy se zvláštním akcentem na vybrané problematice instituty, ale také seznámit se zdoluhavým procesem jejího přijímání, já však spíše akcentuji tu část práce, která se týká kritickému zhodnocení poznatků z aplikační praxe a představení návrhů de lege ferenda. Přitom je ovšem třeba ocenit kultivovanou a úspěšnou snahu autora o představení celé problematiky, je však vhodné také poznamenat, že má spíše shrnující charakter, řada temat, na které se v práci nedostalo, byla již podrobněji diskutována od devadesátých let v celé řadě článků a vystoupení na řadě konferencí, když diskuse byly i značně intenzivní a mnohá témata byla mnohokrát opakována a rozebírána (např. problematika účinné lítosti).. Ke cti autora budiž řečeno, že mapuje i historii a komparuje úpravu na evropské úrovni, přičemž plasticky ukazuje rozpornost názorů, na více místech však je jejich hodnocení a zaujetí vlastního stanoviska poměrně stručné.

Za těžiště práce však přesto považuji kapitolu druhou a pátou, k nimž také zejména směřuji své poznámky a náměty.

Za vůbec nejpřínosnější však považuji druhou část práce, v níž autor prezentuje výsledky svého kriminologického průzkumu, do kterého se odvážně pustil a který si jistě vyžádal mnoho úsilí a času. Autor zde osvědčuje schopnost vědecké práce kriminologického výzkumníka, když proti metodám a způsobům prováděného výzkumu nemám závažnější

připomínky, jeho výsledky jsou velmi zajímavé a v podstatě ověřují jeho hypotézy zejména ohledně latence korupce ve zdravotnictví. Způsoby práce autor kvalifikovaně komentuje, někdy je však možno je v takovém rozsahu možno považovat je za nadbytečné (např. ohledně ochrany získaných informací a potažmo ochrany osobních údajů ve zdravotnictví). Z hlediska formy jsou výsledky prezentovány poněkud nepřehledně, postrádám také text dotazníku, který jsem nenalezl ani v přílohách práce.

Autor zvolil při postupu klasické metody vědecké práce, tzn. zejména na prvním místě metodu komparační, metodu analytickou, deskriptivní, postupu od obecného ke zvláštnímu, kterou dodržuje v rámci celého výkladu. Z tohoto pohledu působí tedy práce uceleným dojmem a metodologický aparát odpovídá potřebám tematu.

Práce je členěna do 5 základních kapitol, které jsou mezi sebou v základu logicky provázány, práce pak vrcholí závěrečnou částí shrnující výsledky autorova snažení. Tato část plní v podstatě funkci závěrečného resumé, autor zde stručně a obecně prezentuje výsledky svého rozboru, posílána však mohly být zejména části týkající se vlastního hodnocení aktuálního stavu, případně návrhům de lege ferenda (postrádám např. návrhy legislativní, organizační a jiné prevence, i když obecně je prevenci věnována celá třetí kapitola). Vyargumentovaný preventivní návrh ohledně zavedení poplatků ve zdravotnictví za nadstandardní služby je zajímavý, zůstal však jediným. Stejně tak mohla být věnována zvláštní pozornost (např. ve zvláštní kapitole) konkrétním a jasným odpovědím na základní otázky vymezené v úvodu práce.

Mohu konstatovat, že žádné závažné chyby a pochybení ve věcném smyslu jsem v práci neshledal, v tomto ohledu vykázal autor značnou míru pečlivosti a dokázal se i přes rozsáhlost práce elegantně přenést přes některá úskalí a vyvarovat se chyb. Neshledal jsem ani žádné gramatické ani stylistické chyby. Moje připomínky jsou tedy spíše koncepčního charakteru, jak jsem již uvedl výše, ty však zásadním způsobem nesnižují informativní ani analytickou část práce. V některých případech by mohl autor blíže vysvětlit a interpretovat své obecnější závěry včetně podrobnější argumentace (např. v některých pasážích závěrečných částí některých kapitol.) Své názory k těmto otázkám autor jistě zaujme a prohloubí při ústní obhajobě. Co se týče rozsahu práce, čítá včetně seznamu pramenů a příloh 180 stran, což snad lze považovat za dostačující. Na druhé straně velmi hodnotím rozsah a paletu pramenů, z nichž autor čerpal a s nimiž dokáže dobře pracovat. Snad by bylo možné ještě ve větší míře využít judikaturu, velmi kladně hodnotím počet a kvalitu cizojazyčných pramenů. Počet citací je nadprůměrný a odpovídá požadovaným normám (cca 460 odkazů).

Jak již bylo výše uvedeno, za rozhodující a více přínosnou považuji druhou polovinu práce, následující náměty se vztahují zejména k její první teoretické části, se kterými by se autor mohl vypořádat v rámci ústní obhajoby:

Str. 34 nahoře – rizikový velký vliv některých subjektů pohybujících se ve zdravotnictví – proč není u nás vnímán jako problém a riziko

str. 40 – vysvětlit položení hranice mezi trestnými činy úplatkářství a pouhou „pozorností“ či přestupkovým jednáním

str. 42 – autor zde uvádí, že nový občanský zákoník zakládá soukromoprávní vztah mezi pacientem a lékařem. Má tento fakt nějaký vliv na trestnost korupce v této oblasti?

str. 44 – nechť autor porovná možnosti korupčního jednání ve zdravotnictví před rokem 1989 a nyní

str. 75, kapitola 2.3. – vyjádření autora k legislativnímu výkladu některých sporných problémů u úplatkářství a jejich význam pro postih ve zdravotnictví, a to i z kriminologického hlediska, např.

Problematika účinné lítosti

Problematika trestných činů nepřekažení a neoznámení trestného činu úplatkářství

Problematika stanovení minimální hranice hodnoty úplatku

Zda je možno postihovat i poskytnutí úplatku až následně po obstarání věci obecného zájmu

Může být v některých případech i lékař úřední osobou?

str. 146 a násl . – navrhnout další protikorupční preventivní opatření legislativních, organizačních, technických, výchovných atd.

Z hlediska obsahového je možno celkově konstatovat, že obsah práce vcelku odpovídá jejímu názvu, zpracování tématu vycházelo z jeho věcného zaměření. Práce řeší téma vysoce aktuální, s nímž se potýkají zákonodárství více států, a má tedy i supranacionální přesah v oblasti, kde je legislativní proces národní i evropský stále v pohybu. Práce nabízí vzhled do analyzované problematiky, autor je v ní dobře orientován. V několika jejích částech autor nejen konfrontuje protikladná stanoviska k jednotlivým problémům, ale zaujímá i svá vlastní. Tato stanoviska jsou ve většině případů velmi stručná a jsou uváděna jaksí „mimoходом“, což ztěžuje přehled o názorech autora, zvláště když v práci schází přehledný shrnující závěr, jehož součástí by měly být i nezbytné zobecňující úvahy včetně doporučení de lege ferenda za případného využití uváděné komparace s jinými zákonodárstvími, vlastní názor autora na problematiku, její hodnocení atd. V tomto směru autor přece jen zůstal za svými možnostmi.

I přes výše uvedené dílčí problémy a nedostatky, které však příliš nesnižují hodnotu práce lze konstatovat, že práce splňuje základní potřebné požadavky na práce tohoto druhu, a proto ji

d o p o r u č u j i

k obhajobě před příslušnou komisí pro obhajobu disertační práce.

V Brně, dne 2. září 2022

Doc. JUDr. Josef Kuchta, CSc
Katedra trestního práva PrF MU Brno